

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента,
декана гуманітарно-технологічного факультету Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка,
КУРАЧА Миколи Станіславовича,
на дисертацію та автореферат СЛІПЧИШИН Лідії Василівни на тему
**«Методична система художньо-технічного проектування у фаховій
підготовці майбутніх кваліфікованих робітників»**, представлену
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)
в спеціалізовану вчену раду Д.26.053.19 в Національному педагогічному
університеті імені М.П.Драгоманова

**Актуальність дослідження та його зв'язок із науковими
програмами, планами, темами.**

Тема дослідження Л.В.Сліпчишин тісно пов'язана з державною стратегією розвитку професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до викликів сучасності. Сьогодні актуалізується необхідність формування у майбутніх робітників компетентностей, що дозволять випускникам забезпечити конкурентоздатність і мобільність на ринку праці та перспективу кар'єрного зростання впродовж життя.

Нині в кожній сфері спостерігається підвищення кількості творчих людей, орієнтованих на технологічні вдосконалення, здатних швидше реагувати на потреби ринку, легше освоювати нові реальності та пристосовуватися до них. У цьому контексті в фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників посилюється увага до пошуків способів і шляхів поєднання власної творчої майстерності з сучасними виробничими технологіями; створення освітнього середовища, мотивуючого до виявлення власної креативності; упровадження новітніх технологій та моделей навчання.

Вищезазначене підтверджує актуальність і доцільність представленого дослідження.

Наукову роботу виконано відповідно до плану НДР Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з теми «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (РК № 0117U004904), а також науково-дослідних робіт Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України за темами: «Науково-методичне забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників в умовах регіоналізації професійно-технічної освіти» (РК №

0107U000136), «Теоретичні та методичні засади професійно-технічної підготовки кваліфікованих робітників за професіями, що користуються сталим попитом на ринку праці» (РК 010U000017), «Модернізація науково-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців народних художніх промислів» (РК № 0113U001272). Тема дисертаційної роботи затверджена вченою радою Львівського науково-практичного центру ІІТО НАПН України (протокол №1, 23 січня 2013 року) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №3, 26 березня 2013 року).

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Усвідомлюючи актуальність і перспективність проблеми, дисертантка коректно визначила основні теоретико-методологічні засади та загальну концепцію дослідження.

Чіткість визначення наукового апарату дозволяє системно уявити стратегію вивчення обраної наукової проблеми, її теоретичні й експериментальні підвалини. Всі його структурні компоненти узгоджені між собою. Предмет дослідження логічно пов'язаний з об'єктом і метою, відповідно до якої сформульовані завдання дослідної роботи, для розв'язання яких використано систему теоретичних, емпіричних та статистичних методів. Позитивним є те, що вони добиралися авторкою відповідно до конкретного етапу наукового пошуку в послідовності, заданій програмою дослідження.

Зазначимо, що дисертантка розглянула проблему дослідження на загальнонауковому, філософсько-педагогічному, психолого-педагогічному та міждисциплінарному рівнях, що дало можливість обґрунтувати методологічні та теоретичні засади дослідження.

У вступі дисертантка слушно наголошує на тому, що у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників технічних профілів художньо-технічне проектування необхідно розглядати як складову професій, а проектно-творчу компетентність як складову професійної компетентності. Однак, проектно-творчий потенціал програм і підручників старшої та профільної шкіл із технологій і мистецтва, що є обов'язковими для вивчення у загальноосвітньому компоненті фахової підготовки кваліфікованих робітників, недостатньо використовується у закладах П(ІТ)О. На її думку, не збережено дидактичні принципи наступності і неперервності, відсутня ланка професійної (професійно-технічної) дизайн-освіти, хоча існує практика фахової підготовки за інтегрованими професіями, де другою є художній фах.

У першому розділі здійснено аналіз теоретичних джерел із проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до творчості у професійній діяльності, уточнено сутність базових понять дослідження, проаналізовано історичний досвід розвитку художньо-технічної творчості у закладах професійної освіти, узагальнено емпіричний досвід художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.

Дисертантка схарактеризувала сучасні тенденції у підготовці робітничих кадрів і наукові пошуки щодо її удосконалення. Визначено особливості і виявлено тенденції у залученні майбутніх кваліфікованих робітників до професійно орієнтованої художньо-технічної творчості, що покладені в основу методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх робітників технічних професій.

Треба зазначити, що в сучасних умовах проблеми поняттєво-термінологічного апарату художньо-технічної діяльності з лінгвістичної точки зору потребують переосмислення вже існуючих систем термінів. Це пов'язано з різними причинами: зі зростанням термінологічної багатозначності, зміни значень традиційних термінів, орієнтації на міждисциплінарність і зв'язок з новими змістами, зокрема економічного характеру. На нашу думку, авторка роботи спробувала досить вдало обґрунтувати синонімічний ряд базових понять художньо-технічної діяльності кваліфікованих робітників.

У другому розділі проаналізовано сучасні концепції й теорії розвитку проектно-творчих здібностей учнівської молоді, з'ясовано вплив естетичного змісту праці на розвиток проектної творчості майбутніх кваліфікованих робітників, обґрунтовано необхідність упровадження проектної творчості у сучасну фахову підготовку кваліфікованих робітників. Зазначимо, що дисертантка методологічно правильно обґрунтувала необхідність залучення майбутніх кваліфікованих робітників у фаховій підготовці до художньо-технічної проектної творчості. Ми погоджуємось із твердженням, що розширення профілю професійних робіт робітничої праці через поєднання технічної та художньої діяльності потребує від педагогів розуміння психологічних механізмів інтегрованої діяльності та педагогічних впливів на неї.

Третій розділ присвячений визначенню концептуальних засад художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. У ньому дисертантка обґрунтувала необхідність збереження принципу наступності для художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх робітників технічних професій та представила його Концепцію як теоретичну основу формування проектно-творчої

компетентності, виокремила ефективні педагогічні умови розвитку художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. Заслугує на увагу досить глибоке вивчення специфічних особливостей художньо-технічної творчості майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій, що дало можливість на основі низки розроблених моделей скласти цілісне уявлення про її розвиток у системі П(ПТ)О.

Четвертий розділ присвячений розгляду методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. У ньому представлено авторську модель методичної системи та схарактеризовано взаємопов'язані компоненти її структури. Позитивно оцінюємо проведений авторкою аналіз змістового наповнення стандартів П(ПТ)О для професій, що мають художньо-естетичний потенціал, та визначення його особливостей для різних фахів. Наведено зміст проектно-творчої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, визначений з урахуванням структури художньо-технічного проектування, а також форми, методи і засоби навчання. Викладено методики навчання художньо-технічного проектування у фаховій підготовці та формування проектно-творчої компетентності.

У п'ятому розділі «Експериментальна перевірка ефективності методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників» схарактеризовано організацію та методику проведення дослідно-експериментальної роботи, відображено стан художньо-технічного проектування майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти за результатами констатувального експерименту, описано формувальний етап експерименту та узагальнено його результати. На нашу думку, проміжні та кінцеві результати дослідження науково обґрунтовані та підтверджені з використанням математичної та статистичної обробки даних.

Загальні висновки чітко сформульовані, а їхній зміст відображає виконання основних завдань дослідження.

Грунтовність дослідження забезпечується глибоким аналізом 630 літературних джерел, з них 48 іноземною мовою. Опрацьовані праці за темами раціонально розподілені між різними питаннями досліджуваної проблеми, що дозволяє вважати дослідження об'єктивним.

Здійснений аналіз дисертації Л.В. Сліпчишин дає підстави для висновку щодо наукової новизни одержаних результатів: *розроблення моделі методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників; розроблення Концепції художньо-*

технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх робітників технічних професій, в основу якої покладено ідею взаємодоповнення уроків з технічних дисциплін і виробничого навчання гуртковою художньо-технічною творчістю; *визначення педагогічних умов розвитку художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (мотиваційно-цільові, процесуально-змістові, організаційно-технологічні та суб'єктивно-орієнтовані); уточнення змісту базових понять дослідження; удосконалення складових методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці кваліфікованих робітників, зокрема, організаційних форм урочно-позаурочної роботи з технічних дисциплін і виробничого навчання, методів навчання художньо-технічного проектування; технологій розвитку природних здібностей майбутніх кваліфікованих робітників на уроках і гурткових заняттях, змістового компоненту.*

Теоретичне значення одержаних результатів підтверджується обґрунтуванням розвитку теоретико-методичних засад художньо-технічного проектування в системі П(ПТ)О на засадах полінаукового підходу; аргументованим вибором критеріїв, показників і рівнів сформованості проектно-творчої компетентності учнів; визначенням ефективних шляхів впровадження художньо-технічного проектування у фахову підготовку кваліфікованих робітників технічної галузі.

Результати дослідження Л.В.Сліпчишин мають велике практичне значення, адже можуть бути використані не лише в освітньому процесі закладів П(ПТ)О, і не лише у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій. Дослідження містить нові наукові положення щодо художньо-технічного проектування в системі П(ПТ)О, що сприяють підвищенню якості фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій. Дисертанткою розроблено і апробовано авторську наукову продукцію, що розкриває теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до застосування художньо-технічного проектування у професійній діяльності (монографії, посібники, навчальні програми, методики навчання і формування проектно-творчої компетентності).

Упровадження результатів дослідження підтверджуються довідками семи освітніх закладів П(ПТ)О, а також довідками п'яти обласних навчально-методичних центрів П(ПТ)О.

Авторка взяла участь у 56 міжнародних і всеукраїнських наукових, науково-методичних і науково-практичних конференціях, конгресах,

форумах і семінарах, на яких було оприлюднено та обговорено, одержані в дисертації результати.

Результати дослідження за темою достатньо повно висвітлені у 65 публікаціях, зокрема: 6 монографій, з них 2 одноосібні, 4 – колективні (з них 1 – міжнародна), 27 статей у наукових педагогічних фахових виданнях, 10 статей в іноземних наукових виданнях (з них 4 в періодичних), 5 статей наукометричних, 11 статей і тез, 3 посібники, 2 програми, 1 концепція.

Аналіз дисертації, автореферату і публікацій авторки дають підставу стверджувати, що Л.В.Сліпчишин достатньою мірою володіє методологією педагогічних досліджень, що дозволило науково розв'язати виділену проблему і показати вплив на практичну діяльність. Дослідження має необхідну наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Висновки до розділів і загальні висновки співвіднесені із завданнями і відповідають змісту дисертації. Результати дослідження дають підстави для висновку, що поставлені авторкою завдання розв'язані, гіпотеза підтверджена, мета досягнута.

З позитивного боку треба відзначити наявність у дисертації прикладів позитивного досвіду роботи закладів професійної (професійно-технічної) освіти щодо розв'язання проблеми.

На підставі зазначеного вище вважаємо, що педагогічна наука збагатилась новими ідеями та положеннями щодо теоретико-методичних і практичних питань художньо-технічного проектування в системі П(ПТ)О.

Загалом оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Л.В.Сліпчишин, виділимо окремі недоліки і дискусійні моменти, які потребують уточнень і пояснень:

1. У теоретичній частині роботи було б доцільно розширити критичний аналіз та обґрунтувати позицію автора щодо дискусійних тез і наукових поглядів окремих дослідників, а також можливого їх удосконалення в площині художньо-технічного проектування в П(ПТ)О.

2. Оскільки організувати роботу з художньо-технічного проектування в ЗП(ПТ)О неможливо без попередньої підготовки педагогічних працівників, то бажано було б виділити особливості цієї підготовки та труднощі, що виникають в її процесі.

3. Дисертаційна робота лише б виграла, якби автор навела приклади наслідків низького рівня проектно-творчої компетентності, що виявляються у практиці професійної діяльності майбутніх робітників.

4. На нашу думку, розглядаючи зміст складових проектно-творчої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників (підрозділ 4.2), варто

було викласти результати аналізу Державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти нового покоління

5. На нашу думку, у роботі доцільно було б чіткіше вказати, на основі яких критеріїв аналізувався зарубіжний досвід залучення робітників до художньо-технічного проектування.

Висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Сліпчишин Л.В., яке засвідчує належну наукову компетентність здобувача.

Загальний висновок

Актуальність дослідження, важливість напрацьованих результатів їх новизна і практична значущість дозволяють вважати, що дисертація Сліпчишин Лідії Василівни на тему «Методична система художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13,14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., та іншим нормативним вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
декан гуманітарно-технологічного
факультету Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

КУРАЧ М.С.

Підписано
Нас. в.к. Шпичак
Шпичак Г.В.